

Inma Errea Cleix idazlea

«ETBko aurkezleak ezkontza batera joanen balira bezala doaz jantzita»

Ideen mundua maite du Inma Erreak eta horregatik da kazetaria, itzultzailea eta idazlea. Iruñeko Udaleko Euskara Zerbitzuko bere bulego berritik euskara aktibatzea da orain esku artean duen lan nagusia.

Reyes Ilintxeta

@ReyesIlintxeta

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Nondik datorkizu Cleix abizena?

Arbaso bat Liejatik (Belgika) etorri omen, eta Alduden kokatu zen. Jatorrizko abizena, hala ere, Glaize zen. Gero, birrapitxiren aita, Eñaut, Pirinioez alde honetara artzain etorri, eta hark eraikitako borda batean bizi izan zen familia Zilbeti herrira etorri arte.

Euskara etxean ikasi zenuen?

Txikitari herrian bizi nintzen, Iruñera ikastera etorri arte. Amak euskara ulertu bai, baina galdu zuen. Osabek bai, Ameriketara joan ziren, eta han euskara gorde zuten. Aita Mezkiritzekoa genuen, hura ere euskalduna. Baina guri ez ziguten irakatsi. Unibertsitateko lehen mailan nengoela hasi nintzen euskara ikasten, eta orduan ohartu nintzen hizkuntzaren oihartzuna eta doinua banituela, apitxi-amitxiak elkarrekin euskaraz mintzatzen baitziren, eta guk gaztelaniaz erabiltzen genituen hitz eta esamolde anitz euskaratik zuzenean itzuliak zirelako. Horregatik esanen zidaten arraro hitz egiten nuela Iruñera 8 urterekin mojetara etorri nintzenean!

Noiz piztu zitzaizun euskaltzaletasuna?

Mojetan ikasi nuen batxilergoa, eta gero UBI zena institutuan egin nuen, eta han ezagutu nituen ikaskide batzuk, Iruñean zegoen giro euskaltzalean mugitzen zirenak. Orduan hasi nintzen horretaz pentsatzen, eta erabaki nuen euskara ikasi behar nuela. Unibertsitateko lehen urtean, izena eman nuen han bertan, Jose Basterretxea *Oskillaso* gernikarrak ematen zituen klaseetan. Hurrengo urtean, Arturo Kanpion euskaltegiara joan nintzen, eta lau urtean ikasi nuen, kazetaritza egin bitartean. Ikasteko askoz dibertigarriagoa zen euskara kazetaritza baino. Euskara ikasteak nire buruaz ulertzen ez nituen gauza asko argitu zizkidan. Nire baitan nituen bi hizkuntzen presentzia jabetu nintzen, eta haiek bereizten ikasi nuen.

Gaztetxo zinela tripetan sentitutako feminismoa ere aurkitu zenuen.

Egia. 15 urte inguru nituela gauza askorekin egin nuen topo. Orduan *hiritartu* nintzen. Hori baino lehen, hirian bizi nintzen astean zehar, baina asteburue-

tan herrira itzuli, eta han nintzen zoriontsu. Nerabezaroaren hasiera hartan, beste mundu bat ezagutzen hasi nintzen. Greba gogorrek zeuden, dena oso konplexua zen eta giro hartan euskararen ikuspegi politikoa ezagutu nuen, eta modu berean, feminismoa. Bidegabe jo-

Inma Errea Cleix

Iruñea, 1960

ETBn lan egin zuen kazetari hamaika urtez, eta 1997an Iruñeko Udaleko itzultzaile postua lortu zuen. Joan den martxotik, Iruñeko Udaleko Euskara zerbitzuburua da. *Literatura eta harrikoa* saiakera feminista argitaratu zuen Pamiela argitaletxearekin, 2003an. Itzultzaile gisa, lau saiakera (*Haserretu zaitetzte!*, *Ekonomialari harrituaren manifestua*, *Ez duzu deus ikusi Fukushiman* eta *Filosofia alabari azaldua*) eta hainbat ipuin euskaratu ditu.

tzen nuen gauza batzuk desberdin egin behar izatea neska nintzelako. Gauza asko ez nituen onartzen. Nire zaletasun asko ez zeuden oso ongi ikusiak neska batengan, denbora asko nire gelan irakurtzen ematea, adibidez, edo idaztea. Ematen zuen zerbait susmagarria egiten ari nintzela. Beste adibide bat: herrian oso normala zen neskak eta mutilak elkarrekin jolastea, baita futbolearen ere. Ikastetxean, mojek debekatu egin ziguten futbolearen aritzea *femeninoa* ez zelakoan. Orduan matxinatu eta errugbian hasi ginen. Hasi ginen *ostiaka* gure artean, eta mojak izutu, eta futbolearen jarraitzeko baimena eman ziguten.

Literatura eta harrikoa saiakeran literaturaz eta feminismoaz idatzi zenuen.

Saiakera gustatu izan zait betidanik. Harrikoa egiten, halako lan mekanikoetan, ideiak barra-barra etortzen zaizkit, eta horrela hasi nintzen liburu hori mamitzen. Barnean nituen gauza batzuk atera nahi nituen. Emakume jaio izateagatik bizi izan ditudan gauzen inguruko go-goeta da. Ez naiz feminismoaren intelektual bat, ezta gutxiago ere. Askok irakurritakoa bai, ordea, eta horrela egin nuen topo, esate baterako, Virginia Wolfekin. *Gela bat norberarena* lanean aurkitu nuen pentsatzen nituen gauza askoren isla.

Zein dira nabarmendu nahi izan zenituen ideiak?

Emakume zein gizon, guztiok dugula eskubidea barnean duguna garatzeko, bat etorri ala ez genero arau hegemonikoekin. Arau horiek, gainera, aldakorrek dira, garaian garaikoak.

Idea nagusi batekin egin nuen topo: sortzea dela zure baitatik libreki egin behar duzun zerbait, besteei utzi gabe esaten zer zaren edo nor zaren. Ideia horietan aurkitu nituen nire matxinada partikularren arrazoiak. Emakume jaiotzeagatik zer ikasi behar duzun eta zer ez, edo zer literatura egin behar duzun, mugatzen duten ideiek sormena mendeantzen hartzeko funtzionatzen dute.

Emakume literaturaz eta emakumeentzako literaturaz hitz egin daiteke?

Gauza desberdinak dira. Literatura guzion da, eta guztiontzat. Ematen du generoarena dela, soilik, emakumeen kontua. Literaturan ez ditut bereizi nahi gizonak eta emakumeak, baina, aldi be-

rean, emakume kontzientziatuek idatzitako literaturak erakartzen nau, eta behartuta sentitzen naiz hori bultzatzera, berdintasunaren alde egitearren. Bazterketa positiboa egitea beharrezkoa jotzen dut, baina berez kontraesan bat da.

Ikerketa batzuk daude ideia horren inguruan, eta esaten dute emakumeek gehiago erabiltzen ditugula zenbait metatara, adibidez uraren ingurukoak. Ez dakit. Agian gure bizipenekin lotuta dauden gauzak erabiltzen ditugu, baina, aldi berean, ikaragarria da ikustea zein natural hitz egiten duten gizonak bizi ez dituzten esperientziez, erditzeaz, esate baterako. Gainera, haiek estereotipoak sortu, eta guk, emakumeok, irentsi behar... Horregatik, emakumeok zailago izaten dugu askotan nahi dugunaz idaztea, nahi dugun eran: nire esperientziaren ikuspegitik zerbait kontatu nahi badut, eta horretarako dauden kontatzeko moldeak gizonak sortuak badira...

Bestalde, esan izan da emakumeok ez garela gauza pentsamendu abstraktua jorratzeko. Hori esaten badizute, behin eta berriz, eta emakume izanda ideien mundua gustuko baduzu, pentsa dezaitez emakume arraroa zarela. Niri saiakera gustatzen zait, eta poesia ere bai. Etiketak oso erraz jartzen dira, eta kalte handia egiten diote jendeari. Nik aitortzen dut horregatik sufritu dudala. Nerabearoan guztiok sentitzen gara arraro. Nire kasuan, arrarotasun horri aurre egiteko nesken ohiko tresnak, dotore paratzea, makillatu eta diskoteketara joatea ligatzera, ez ziren baliokoak. Dantza egitea izugarri gustatzen zait, baina gaztetan, azienda ferian batean nola, hala sentitzen nintzen dantzalekuetan, eta ez dakit gaur egun ere antzeko zerbait ez ote den gertatzen.

Kontu horretan gehiegi ez dugu aurreratu, ezta?

Susmoa dut ezetz. Eta nondik dator hori? Ez dugu ikusi nahi, baina hori gertatzen ari da gizarteak berak eta bertako egiturek pentsamolde horri eusten diotelako. Haserretzen naiz horrekin. Indarkeria matxistarekin asaldatzen gara, baina ezer gutxi egiten dugu eteteko. Gaur, lehen bezala, gizon bati ezetz esaten badio neska batek, azalpenak eman behar dizkio. Gizon askok ez dute ezetz onartzen. Ikaragarria da, eta ez da aldatu, goiko egiturek segitzen dutelako hori

» “Emakume jaiotzeagatik zer ikasi behar duzun eta zer ez, edo zer literatura klase egin behar duzun, mugatzen duten ideiek sormena mendeantzen hartzeko funtzionatzen dute”

» “Iruñean, euskara ez ikusteko ahalegin handiak egin dituzte batzuek, eta horregatik herri txikiago askotan baino okerrago gaude”

» “Azienda ferian nola, hala sentitzen nintzen dantzalekuetan, eta ez dakit gaur egun ere antzeko zerbait ez ote den gertatzen”

elikatzen. Patriarkatua, kapitalismoa... Nahi duzun bezala deitu, baina hor dirau, eta hori aldatzea ez zaie komeni boteretsuenei.

Beste generoak egiten duena ez imitatzeko feminismoaren gakoetako bat da?

Bai, baina zaila da. Virginie Despentesek, esate baterako, proposatzen du kontrakoa: emakumeak gizonen antzera egitea, bestela batere kasurik ez digutzelako eginen. Adibidez, ez egitea uko gizonak defendatzeko erabiltzen dituzten moduei. Baina feminismo kontziente batetik arituta. Beste alde batetik, badira gizonen pare ibiltzen diren emakumeak, beste emakumei kalte egiteko beldurrik ez dutenak, emakumeekin gizonak baino zorrotzagoak. Halakoek

mespretxatzen dituzte ustez beren mai-lara iristen ez diren emakumeak. Hori ez da Despentesez proposatzen duena. Batzuek eskandalagarria da, baina oso interesgarria da idazle horrek kontaktatzen duena. *King Kong teoria* liburua izugarria da [euskarara ekarri du Itziar Diez de Ultzurrunek], eta guztiei, eta bereziki gizonei, gomendatzen diet. Probokazioa irudi lezake, baina ez da hori. Despentesez beraren historia kontaktatzen du: bortxaketa, prostituzioan izandako esperientziak...

Itzuliko zinateke kazetari lanera?

Euskal Telebistan egiten nuen kazetari-tza motara ez nintzateke itzuliko. Esperientzia ona izan zen, baina une txarrak ere pasatu nituen. Orduan hasi zen ka-

zetaritza aldatzen. Ikuskizunari gero eta garrantzi handiagoa ematen hasi zitzaien, eta hala da orain ere.

Kazetaritza ikastea hautatu nuen idaztea gustuko nuelako, baina badira gauza asko jasaten ez ditudanak, ikuspegi sexista, esate baterako. Aurkezleak ezkontza batera joanen balira bezala doaz jantzita. Negu gorrian, tirantedun soineko dotoreekin, izugarritzako takoiekin... Eta hori gizartearendako eredua da. Horrek ez ditu emakumeak ahaltsuago bihurtzen, ahulago baizik. Mezua da irudia oso inportantea dela, agian inportanteena. Telebista frantsesean ez da hain muturrekoa, jantziak soilagoak dira, esate baterako, eta Ingalaterran berdin. ETB jarraitzen ari zaio Estatu-ko beste telebisten ereduari, eta ez zait

gustatzen. Azken boladan, TV3 ikusten dut. Telebista konbentzionalen artean, duinena iruditzen zait.

Itzultzaile bokazioz?

Gustatzen zait ahalik eta hobekien ematea hizkuntza batean beste hizkuntza batean sortua izan dena. Ideiak garraiatzea hizkuntza batetik beste batera. Oso gustukoa dut hizkuntzekin jolastea.

Giro eleaniztun batean sortu eta hazi izanak eragina izango zuen horretan, zalantzarik gabe. Herrian, euskararen eta gaztelaniaren presentziaz gain, frantsesaren eragina ere bazegoen, eta txikitatik izan dut izugarritzako jakin-mina gauza berriengatik. Gure etxera maiz etortzen ziren “amerikanoak”, esamolde ingelesak ahoan. Gure aita Idahon ibilia

ELEKTRIKA
GRABAKETAK

-Grabaketak estudioan eta zuzenekoetan

-Nahasketa analogiko profesionala

-Zuzeneko teknikaria

Ander Barriuso Muñoa
<https://elektrikagrabaketak.bandcamp.com/>
<https://www.facebook.com/elektrikagrabaketak/>
 elektrikagrabaketak@gmail.com
 tfnnoa: 687046386

zen artzain, eta amaren aldetiko osabak Kalifornian genituen.

Stéphane Hessel *Haserretu zaitzte!* lanaren itzulpenak zer garrantzi izan du zuretzat?

Lan hori, eta urte berean, 2011n, plaza-ratu ziren beste biak ere, *Ekonomialari harrituen manifestua* eta *Ez duzu deus ikusi Fukushima*, Denonartean argitaletxe orduan hasi berriaren enkarguak izan ziren. Bizi-bizi aritu ginen, hainbat hizkuntzatan aldi berean kaleratu nahi zutelako Hesselena. Ekonomialarienta eta Fukushimarena ere azkar-azkar joan ziren, errealtateak, krisiak eta istripu nuklearrak premiatuta. 2014an, laugarren bat egin genuen: *Filosofia alabari azaldua*. Lan lasaiagoa izan zen.

Zein dira Euskara Zerbitzu berrituaren erronka nagusiak?

Hasteko, esan behar da ez dela egia Iruñeko Udalean ez dela ezer egin urte hauetan. Baina normalizazioaren bidea asko murriztu zen UPNk agintean emandako denboran, eta euskara kulturaren esparruan landu zen gehienbat. Gauza asko izoztuta gelditu ziren 1999an. 1997an onetsi zen euskararen ordenantza. Gauza batzuk egin ziren arren, beste asko tiraderetan gorde zituzten.

Ordenantza bera hiru alditan murriztu zen, harik eta 2012an laugarren aldaketa egin arte, kasu horretan, bere

ahalmena pitin bat zabaltzeko: euskarazko errotulu eta testuetan euskaraz erabilitako tipografia irakurgarriagoa egiteko proposamena onetsi zen.

Orain Udaleko gobernu-taldeak hasierako ordenantza haren espiritua nahi du berreskuratu, eta hori dela-eta gauza asko abiarazi behar dira. Hori lortze aldera berregituratu da Euskara Zerbitzua, itzultzaileak ere bertan kokatu eta euskara teknikari berri bat kontratatuta.

Hala ere, zaila da denera iristea denbora gutxian eta dauzkagun baliabideekin. Krisi ekonomikoa ez dakit gainditu ote dugun, baina haren ondorio anitz pairatzen ari gara oraindik.

Premiazkoena zer da?

Gauza asko: erabilera plana behar dugu barrura begira, eta euskara plana, hirira begira. Zehaztu behar dugu zer egin dezakegun, ditugun baliabideekin, herriarrei zerbitzua emateko. Gauza asko daude egiteko. Iruñerriko beste herri txikiago batzuetan jada egin diren urratsak eman behar ditugu guk orain. Iruñean euskara ez ikusteko ahalegin handiak egin dituzte batzuek, eta horregatik herri txikiago askotan baino okerrago gaude. Gainerako euskara zerbitzuekin hasi gara orain lankidetzan, sinergiak sortze aldera. Iruñean, Iruñerrian gaude, eta aldi berean gure hiria nafar hiriburua da, eta hori guztia ez dugu bistatik galdu behar. ■

Tolosako Babarruna

**BERTAKOAK
GUREAK
GOZOAK
KALITATEZKOAK**

**Hoberenak soilik
aukeratzen ditugulako**

© 943 650 253
www.tolosakobabarruna.eus